

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Катерина Караджова, СУ „ Св. Климент Охридски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен 'доктор'

в област на висше образование: Педагогика

професионално направление: Педагогически науки

докторска програма: Специална педагогика

Автор: Мирко Александров Попов

Тема: Иновативна образователна среда за ученици с увреден слух

Научен ръководител: проф. д-н Дора Лефтерова, ПУ „Паисий Хилендарски“

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № Р33-2239 от 30.06.20.г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема : Иновативна образователна среда за ученици с увреден слух за придобиване на образователната и научна степен ‘доктор’ в област на висше образование Педагогика

професионално направление: Педагогически науки

докторска програма: Специална педагогика

Автор на дисертационния труд е Мирко Александров Попов, докторант в задочна форма на обучение към катедра „Педагогика и управление на образованието “ с научен ръководител проф. д-н Дора Лефтерова от ПУ „ Паисий Хилендарски“

Представеният от г-н Мирко Александров Попов комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Г-н Мирко Попов е учител по История и цивилизация. Като такъв той работи в училището за деца с увреден слух „ Проф. д-р Стоян Белинов“ в град Пловдив. Това му дава

възможност да се запознае с психолого- педагогическите особености на учениците с увреден слух и да осъзнае необходимостта от създаването на иновативна образователна среда при обучението на тези деца.

Има добри социални, мениджърски и компютърни умения, които улесняват процеса на комуникация и управление на образователната среда при работа с ученици със слухови увреждания.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Въпросите, свързани с формирането и реализирането на работещи педагогически модели и програми са интересни за всички, които се занимават с организация на училищното образование. Това важи и за специалистите, които се занимават с обучението на ученици със слухови проблеми. До скоро обаче обаче към децата с увреждания се подхожда по- скоро като към медицински проблем, отколкото към проблем на образованието . Последните нормативни документи като Законът за предучилищното и училищното образование от 2015 година , както и Наредбата за приобщаващото образование от 2017 година създават необходимите предпоставки и реални възможности за създаването на иновативни програми, модели за образование и иновативна образователна среда за деца и ученици със слухови увреждания.

Фактът, че в последните години броят на децата със слухови увреждания, интегрирани в общообразователното училище нараства изключително много, поражда необходимостта от създаването на съвременни теоретически и практически решения, които да оптимизират процесите на социализация и интеграция на децата със слухов дефицит. Свързването на тази проблематика с етническата многообразност и ежедневните трудности в живота на тези ученици, изисква от специалистите допълнителни компетенции и нови образователни модели и стратегии за работа.

От тази гледна точка избраната тема , както и целия дисертационен труд са значими с много приложни аспекти за педагогическата теория и практика.

4. Познаване на проблема

Дисертационният труд има класическа структура. Тя включва: увод, три глави, анализ на експерименталните резултати, заключение, приносни моменти, библиографска справка, която съдържа 74 заглавия и 32 електронни източника и приложение. Отделно(в приложение)са дадени нормативните документи и стратегическите документи за развитие на образованието.

В увода се акцентира върху необходимостта от промяна в образователната система , за превръщането ѝ в основен приоритет на национална ни политика , която да е съизмерима с новите европейски стандарти на работа, живот и образование .

В първа глава се прави анализ на изследователските подходи към иновацията, иновативната образователна среда , обучението и възпитанието. Представени са различни концепции за парадигмата „иновативна образователна среда“ и се разглеждат в сравнителен план педагогическите подходи в традиционното и иновативното обучение.

Професионално и компетентно докторантът представя същността и особеностите на иновативната образователна среда и диференцира понятията : „образователна среда “и „иновативна среда“. Успоредно с това, в тази част се анализират някои съвременни дигитални технологии като основни фактори , които определят образователната среда като информационно- образователна среда. Това е един сериозен и значим показател за високото качество на рецензираната разработка.

Във втора глава се представят Педагогическите аспекти при формиране на иновативна образователна среда, при образованието на деца със слухови увреждания. В исторически аспект тук се проследява формирането и реализирането на иновациите, иновативната образователна среда и използваните иновативни методи при деца със слухови увреждания, като акцент се поставя върху периода от Освобождението(1878 г.) до наши дни. Анализирани са новостите в образователното законодателство като Законът за предучилищното и начално училищно обучение, както и някои от приетите след него държавни образователни стандарти. В тази част има изключително много информация, която не е свързана с темата –например подробното описание на спечелени проекти. Това създава усещането за отклоняване от основната тема .

В трета глава се представя дизайна на експерименталното изследване и се обобщават резултатите от проведените изследвания. Това са три анкетни карти с настоящи и бъдещи представители на образователната система в това число и специални педагози.

Обектът, предметът са описани лаконично, точно и коректно. Целта е амбициозна и ориентирана изцяло към бъдещето. Задачите са конкретни, свързани с обучението на деца със слухови увреждания, използването на интерактивни технологии и анализа на иновационната образователна среда. Смятам ,че формулираните хипотези(3 на брой) са логическо следствие от целта и задачите и отразяват напълно научните търсения и интерпретации на автора. Ще добавя, че дългогодишния опит на докторанта като учител в училището за деца със слухови увреждания оказва изключително голямо значение върху прецизността и обективността на формулираните научни хипотези. Той добре познава състоянието на учебния процес и подходите за въздействие при децата със слухови увреждания. Това му дава възможност да направи интересни експерименти и сполучливи интерпретации за иновативната образователна среда. Всичко това е гаранция за написването на значим и съдържателен дисертационен труд.

5.Методика на изследването

Инструментариумът на изследването е обяснен точно и изчерпателно. Той включва четири анкети с различен брой айтеми. Избраната методика е адекватна на поставените задачи. Чрез нея докторантът може да постигне целта си на своето дисертационно изследване. В изследването са включени 170 изследвани лица, които са групирани в три таргет групи: специални педагози, масови учители и студенти по специална педагогика. Общо 170 изследвани лица. Експерименталната процедура в своята цялост е насочена към разглеждане на мястото и ролята на иновативната образователна среда и включването на интерактивни технологии в обучението на тези деца като част от образователния процес, реализирани на национално ниво.

Дисертационното изследване е проведено на три етапа .

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Един от най- стойностните моменти в дисертационното изследване е анализирането на експерименталните резултати. Анализът се прави по посока на отделните айтъми. Първичните данни за различните променливи са онагледени с таблици и диаграми,

което позволява да се визуализират експерименталните интерпретации. В тази част са представени и описани компоненти, имащи отношение към новите интерактивни технологии и иновациите, които навлизат в образователната среда на децата със слухови увреждания. Направеният качествен анализ тук е задълбочен и професионален. Същото може да се каже за описателната статистика и за скалата на иновационната образователна среда. Не мога да се съглася с всички направени от докторанта изводи, като например твърдението, че иновационното обучение е дело изключително само и единствено на специалните педагози. *Не трябва да игнорираме ролята на другите специалисти и институции, които също правят доста, за да се извърши по-бързо и ефективно формирането на иновативна образователна среда и за успешното реализиране на приобщаващото образование при деца със слухови увреждания.*

Смятам, че въпросите в анкетата са информативни, подбрани коректно, а резултатите могат да се използват като ориентир за подобряване на иновационната образователна среда.

В процеса на експерименталното изследване и последващите анализи се потвърждават и трите формулирани хипотези.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приемам реалността на описаните приноси. Г-н Мирко Попов го обособява в две групи: научно – теоретични и научно – приложни приноси. Те са дадени в обобщен вид, но очертават ползите от формирането на иновативна образователна среда. Ще добавя някои по-конкретни, които очертават значимостта на рецензирания труд.

1. Многообхватност и разнопосоченост на анализите:

- Докторантът прави пълен качествен анализ на всички параметри за всички групи изследвани лица, включени в анкетите. Това е онагледено с диаграми, графики, визуализиращи направените интерпретации;
- Количествен математико-статистически анализ в това число и клъстерен анализ, чрез които се прави описателна статистика;
- Сравнителен анализ за развитието на концепцията за иновативната образователна среда в исторически аспект.

2. Проведеното експериментално изследване и последвалите анализи са насочени към промяна на образователната среда от традиционна в иновативна. Това провокира размисли върху създаването на подходящи компоненти и интерактивни технологии за подобряване качеството на обучение на децата със слухови нарушения.

3. Установяване на корелации между иновативната образователна среда и възможностите за по-пълноценно образование на децата със слухов дефицит и качеството на тяхното професионално развитие.

4. Създаване на предпоставки за разработка на нови учебни програми, внедряване на интерактивни технологии и иновативни подходи при обучението на деца със слухови увреждания.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Г-н Мирко Попов има 6 самостоятелни научни публикации, които са свързани с проблематиката на дисертационния труд. Те безспорно ще обогатят теорията и практиката на специалната педагогика и ще провокират формирането на иновативна образователна среда, стимулираща обучението на деца със слухов дефицит. Като брой и съдържание те отговарят на изискванията за допускане на автора до публична защита.

9. Лично участие на докторанта

Смятам, че организирането и провеждането на експерименталното изследване е извършено от докторанта. Смятам, че визираните в дисертацията научни изводи и приноси са лично постижение на докторанта.

10. Автореферат

Авторефератът е разработен върху 135 страници . Според мен обемът му надвишава изискването за лаконичност при отразяване на рецензираната дисертация. В същото време в автореферата не са отбелязани направените публикации, което е задължение на докторанта.

11. Критични забележки и препоръки

1. Не смятам, че е уместно отделянето на нормативните документи в приложение. Тяхното място в книгописа е при другите литературни източници, използвани от докторанта;

2. Липсва съответствие между авторите в книгописа и авторите споменати в текста;

3. Изследването е правено 2017-2020 година. В този период излиза Наредбата за приобщаващото образование. Този факт се губи от вниманието на докторанта и Наредбата нито е дадена в библиографията, нито се споменава в текста. Мисля, че тя би могла да намери място в дисертационния труд с оглед на това ,че много от компонентите на приобщаващата образователна среда могат да се интерпретират като компоненти на иновативната образователна среда. . Още повече ,че терминът приобщаващо образование на децата с увреждания се използва в текста;

4. В дисертационния труд има много повторения на фрагменти от текст, който вече е бил описан. На стр.173 при представянето на групите изследвани лица се описват трите етапа на изследване, което се отнася за цялата информация. Непосредствено преди изводите се прави описание на главите от дисертационния труд, т.е пак описание на структурата на дисертацията.

5. Според докторанта и формулираните от него хипотези единствено специалните педагози са в състояние да формират иновативна образователна среда. Да, специалните педагози имат централна роля при работа с деца със слухови увреждания, но в никакъв случай не трябва да се игнорират функциите на другите специалисти и институции, които също правят доста неща , за да се формира иновативна образователна среда и за успешното реализиране на приобщаващото образование на децата със слухови увреждания.

12. Лични впечатления

Не познавам лично автора на дисертационния труд и нямам лични впечатления за него. Смятам обаче категорично, че разработения труд отразява научно-теоретичните търсения на автора. Търсения, които в перспективен план ще имат добра реализация.

13. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати.

Според мен автора има потенциал да доразвие темата, да включи допълнителни компоненти на образователната среда и да разшири кръга от специалисти и институции, които биха съдействали за формиране на иновативна образователна среда за деца със слухови увреждания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Разработената дисертация отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените теоретични анализи и експериментални интерпретации напълно съответстват на специфичните изисквания на Факултета по педагогика и управление на образованието.

Поради тази причина давам своята положителна оценка за рецензирания дисертационен труд, както и за представените автореферат, обобщени изводи и приноси.

Въз основа на всичко описано в моята рецензия **ПРЕДЛАГАМ НА УВАЖАЕМОТО НАУЧНО ЖУРИ ДА ПРИСЪДИ ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“** на Мирко Александров Попов област на висше образование Педагогика, професионално направление Педагогически науки, докторска програма „Специална педагогика“.

01.09.2020

Рецензент:

Проф. д-р Катерина Караджова